

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. В.В. Докучаєва
Кафедра лісоуправління, лісоексплуатації та безпеки життєдіяльності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

професор _____

Р.М. Шелудько

«28»

серпня

2020р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**БК 2.2.3 «ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»**

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Галузь знань	20 «Аграрні науки та продовольство»
Спеціальність	205 «Лісове господарство» (шифр і назва напрямку підготовки)
Освітньо-професійна програма	«Лісове господарство» (шифр і назва спеціальності)
Спеціалізація	(назва спеціалізації)
Факультет	Лісового господарства (назва інституту, факультету, відділення)

Робоча програма дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності» для здобувачів галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство», спеціальності – 205 «Лісове господарство», освітньо-професійної програми – «Лісове господарство»

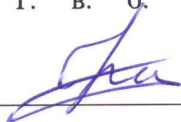
Розробник:

Д. т. н., професор Любимова Н. О. кафедри лісоуправління, лісоексплуатації та безпеки життєдіяльності,

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри лісоуправління, лісоексплуатації та безпеки життєдіяльності

Протокол від "25" серпня 2020 р. № 1

Т. в. о. завідувач кафедри лісоуправління та лісоексплуатації, доцент

Назаренко В.В.

Схвалено методичною комісією факультету лісового господарства

«28» 08 2020 р., протокол № 1
«28» 08 2020 р.

Голова методичної комісії
Факультету лісового господарства,
канд. с.-г. наук, доцент ХНАУ

М.М. Ведмідь

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень підготовки	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	галузь знань 20 – « Аграрні науки та продовольство», Спеціальність – 205 «Лісове господарство»	Вибіркова	
Модулів – 3		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
	1-й	-	
	Лекції		
	14 год.	6	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 4	Освітній рівень – <i>початковий</i> <i>(короткий цикл)</i>	Практичні, семінарські	
		16 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	84
		Вид контролю залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета Надання знань, умінь, здатностей (компетенцій) майбутнім спеціалістам для ефективного управління охороною праці у лісовому господарстві та безпекою життєдіяльності, поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог охорони праці та техніки безпеки для фахівця підприємства у галузі сільського господарства.

Завдання: вивчення дисципліни передбачає забезпечення гарантії збереження здоров'я магістра лісового господарства підприємства у виробничих умовах у сільському господарстві через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності за колективну та власну безпеку.

У результаті вивчення дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності» спеціалісти, які будуть працювати в лісовому господарстві, повинні бути здатними до вирішення професійних завдань з урахуванням вимог охорони праці під час роботи та мати такі основні професійні **компетенції** з охорони праці та безпеки життєдіяльності:

у науково-дослідній діяльності:

- готовність застосовувати сучасні методи дослідження і аналізу ризиків, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах в лісовому господарстві
- здатність поставити завдання та організувати наукові дослідження з визначення професійних, виробничих ризиків, загроз на робочих місцях.

у технологічній діяльності:

- обґрунтування і розробка безпечних технологій в галузі лісового господарства;
- участь в розслідуванні нещасних випадків, аварій та професійних захворювань на виробництві в лісовому господарстві;
- розробка та проведення заходів щодо усунення причин нещасних випадків і професійних захворювань, ліквідації наслідків аварій на виробництві в лісовому господарстві.

в організаційно – управлінській діяльності:

- впровадження організаційних і технічних заходів з метою поліпшення безпеки праці;
- здатність та готовність до врахування положень законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці при виконанні виробничих та управлінських функцій в лісовому господарстві;
- здатність до організації діяльності виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці в лісовому господарстві;
- управління діями щодо запобігання виникненню нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві в лісовому господарстві;
- впровадження ефективного розподілу функцій, обов'язків і повноважень з охорони праці у виробничому колективі.

в проектній діяльності:

- впровадження безпечних технологій, вибір оптимальних умов і режимів праці, проектування та організація робочих місць на основі сучасних технологічних та наукових досягнень в галузі охорони праці в лісовому господарстві.

у педагогічній діяльності:

- розробка методичного забезпечення і проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці.

у консультаційній діяльності:

- надання допомоги та консультації працівників з практичних питань безпеки праці;
- готовність контролювати виконання вимог охорони праці в організації.

Згідно з вимогами освітньої – професійної програми студенти повинні:

Знати:

- інструментарій, потрібний для виконання вимог законодавства України по охороні праці та безпеці життєдіяльності;

- способи побудови сценаріїв розвитку небезпечних виробничих ситуацій;
- методи оцінювання соціально – економічних наслідків порушень нормативів охорони праці в галузі;
- новітні досягнення в управлінні охороною праці та безпеці життєдіяльності.

Уміти:

- провадити ідентифікацію, дослідження умов виникнення і розвитку порушень охорони праці на виробництві у лісовому господарстві;
- вибирати та застосовувати методики з прогнозування та оцінювання становища при аварійних ситуаціях на виробництві, пов'язаних із охороною праці;
- організовувати розслідування нещасних випадків на виробництві;
- розуміти, розробляти й упроваджувати превентивні та оперативні заходи охорони праці в галузі;
- забезпечувати навчання працівників об'єкта господарювання з питань охорони праці;
- оцінювати стан охорони праці на виробництві за встановленими критеріями та показниками.

Компетентності, завдання, вміння, розуміння, якими оволодіє здобувач вищої освіти в процесі навчання

- культура безпеки і ризик-орієнтоване мислення;
- здатність до ефективного використання положень нормативно-правових документів галузі охорони праці в своїй діяльності;
- володіння основними методами збереження здоров'я та працездатності людей під час професійної діяльності;
- вміння оцінити виробниче середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпек та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози.
- обґрунтування вибору безпечних режимів та параметрів виробничих процесів (в галузі діяльності);
- вміння ідентифікувати небезпечні чинники природного та техногенного середовищ і віднайти шляхи відвернення їхньої вражаючої дії використовуючи імовірнісні структурно-логічні моделі;
- проведення заходів щодо усунення причин нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві;
- проведення заходів з профілактики побутового та виробничого травматизму, а також загальної та професійної захворюваності;
- знання організаційно-правових заходів забезпечення безпечної життєдіяльності та вміння обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки.

Результати навчання здобувача вищої освіти

- вміти впровадити безпечні технології, обирати оптимальні умови і режими праці, проектувати робочі місця на основі сучасних технологічних та наукових досягнень в галузі охорони праці;
- вміння обґрунтувати нормативно-організаційні заходи забезпечення безпечної експлуатації технологічного обладнання та попередження виникнення техногенних небезпек;
- здатність аналізувати механізми впливу небезпек на людину, визначати характер взаємодії людини з небезпеками середовища з урахуванням специфіки механізму токсичної дії небезпечних речовин, енергетичного впливу та комбінованої дії вражаючих факторів.

Перелік компетентностей:

Інтегральна компетентність – Здатність розв'язувати типові спеціалізовані задачі в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів охорони праці і характеризується певною невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 12. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 14. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Спеціальні компетентності:

СК 2. Здатність використовувати професійно-профільовані знання в галузі планування та організації діяльності підприємства.

СК 3. Здатність використовувати професійно-профільовані знання в галузі лісового господарства і нормування праці.

СК 16. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення з урахуванням їх правомірності у сфері господарської, фінансової, страхової та інших видів діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліна та її розділи, що передують вивченню дисципліни:

1. Фізика 2. Математика. 3. Хімія

Дисципліна та її розділи, у яких використовують матеріали дисципліни

1. Охорона праці в галузі 2. Цивільний захист

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 Законодавча база охорони праці

Тема 1. Основні міжнародні норми в галузі охорони праці

Соціальне партнерство (соціальний діалог) в охороні праці. Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці. Соціальний діалог в Європейському Союзі. Вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі України.

Тема 2. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Модель життєдіяльності людини. Головні визначення – безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства. Аксиоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності.

Тема 3. Система управління охороною праці в організації лісового господарства.

Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Положення про організацію системи управління охороною праці в галузі лісового господарства. Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП).

Змістовий модуль 2 Профілактика травматизму та професійних захворювань в лісовому господарстві.

Тема 4. Розслідування нещасних випадків. Аналіз виробничого травматизму. Соціальне страхування від нещасних випадків та професійних захворювань. Загальні положення та визначення. Мета та завдання розслідування нещасних випадків.

Обов'язки роботодавця щодо розслідування нещасних випадків. Обставини, за яких проводиться розслідування. Встановлення зв'язку нещасного випадку з виробництвом. Розслідування та облік нещасних випадків, хронічних професійних захворювань і отруєнь на виробництві.

Розслідування нещасних випадків. Спеціальне розслідування нещасних випадків. Розслідування професійних захворювань. Організація розслідування, склад комісії з розслідування, основні документи.

Тема 5. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці. Органи державного нагляду за охороною праці. Основні принципи державного нагляду (контролю) у сфері лісового господарства. Види та основні параметри проведення наглядових заходів.

Планування заходів з охорони праці. Види планування та контролю стану ОП. Виявлення, оцінка, зменшення ризиків небезпечних подій. Облік і аналіз показників охорони праці. Плани локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій. Мета і основні параметри планів. Аналітична та оперативна частини Плану. Інтегровані системи менеджменту в галузі охорони праці. Основні складові інтегрованої системи менеджменту.

Змістовий модуль 3. Безпека життєдіяльності

Тема 6. Основні заходи пожежної профілактики у лісовому господарстві.

Класи виробничих та складських приміщень по вибуховій та пожежній небезпеці. Вогнестійкість будівельних конструкцій та матеріалів в лісовому господарстві.

Протипожежні перешкоди. Забезпечення безпечної евакуації персоналу. Пожежна безпека технологічного устаткування, електрообладнання, систем опалення, вентиляції.

Державний пожежний нагляд в лісовому господарстві. Пожежна профілактика при проектуванні і експлуатації промислових об'єктів, будинків, споруд, обладнання в лісовому господарстві. Пожежна сигналізація і зв'язок. Засоби пожежогасіння. Протипожежне водопостачання. Первинні засоби пожежогасіння. Автоматичні засоби пожежогасіння на об'єктах лісового господарства.

Тема 7. Основи рятування і збереження життя людини у невідкладних станах. Загальні принципи надання домедичної допомоги потерпілому під час надзвичайної ситуації. Загальні поняття про домедичну допомогу.

Принципи надання домедичної допомоги потерпілому під час надзвичайної ситуації. Підготовка до транспортування та транспортувальна іммобілізація. Транспортування потерпілих до лікувальних закладів. Невідкладні дії у разі термінальних станів людини.

Методи реанімації. Види травм. Алгоритми надання домедичної невідкладної допомоги при різних видах травм. Здійснення карантинних та інших санітарно-протиепідемічних заходів. Технічні засоби і способи проведення дезактивації, дегазації та дезінфекції території, техніки, транспорту...

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	Усьо- го год.	у тому числі					Усьо- го год.	у тому числі				
		л	п	інд.	с. р.	іспит		л	п	Лаб	інд	с. р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Законодавча база охорони праці в галузі												
<i>Тема 1. Основні міжнародні норми в галузі охорони праці</i>	12	2	2		8	-	-	-	-	-	-	-
<i>Тема 2. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек.</i>	12	2	2		8	-	-	-	-	-	-	-
<i>Тема 3. Система управління охороною праці АПК.</i>	12	2	2		8	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1	36	6	6		24	-	-	-	-	-	-	-
Змістовий модуль 2. Профілактика травматизму і професійних захворювань												
<i>Тема 4. Розслідування нещасних випадків.</i>	14	2	2		10	-	-	-	-	-	-	-
<i>Тема 5. Державний нагляд і громадський контроль</i>	12	2	2		8	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	26	4	4		18	-	-	-	-	-	-	-
Змістовий модуль 3. Безпека життєдіяльності												
<i>Тема 6. Основні заходи пожежної профілактики у с/г</i>	12	2	2		8	-	-	-	-	-	-	-
<i>Тема 7. Основи рятування і збереження життя людини у невідкладних станах.</i>	16	2	4		10	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 3	28	4	6		18	-	-	-	-	-	-	-
Усього годин	90	14	16		60	-	-	-	-	-	-	-

5. Теми семінарських занять Не передбачено

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Модуль 1	6
1	Тема 1. Правове забезпечення охорони праці. Законодавчі акти міжнародного права. Конституційні основи охорони праці	2
2	Тема 2. Підвищення адаптаційних можливостей людини	2
3	Тема 3. Техніка безпеки при роботі з пестицидами	2
	Модуль 2	4
4	Тема 4. Життєзабезпечення сховищ і укриттів	2
5	Тема 5. Індивідуальні засоби захисту	2
	Модуль 3	6
6	Тема 6. Профілактика пожеж	2
6	Тема 7. Перша медична допомога	2
8	Тема 8. Методи реанімації	2
	Разом	16

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Разом	60
	Змістовий модуль 1. Теоретичні основи ОП в галузі	14
1	Виробничі небезпеки у сільському господарстві	4
2	Критерії переходу небезпечної події у НС на виробництві	4
3	Правила поведінки у колективі для загальної безпеки	2
4	Епізоотії, епіфітотії, епідемії, пандемії	4
	Змістовий модуль 2 Виробничі небезпеки	16
5	Техногенні НС України	4
6	Розслідування нещасних випадків на виробництві	4
7	Еколого-системний підхід охорони праці	4
8	Ідентифікація та оцінювання рівня небезпеки на виробництві	4
	Змістовий модуль 3 Профілактика Здоровий спосіб життя	30
9	Прогнозування, планування, керування ОП	4
10	Критерії та показники функціонування системи ОП ОГД	2
11	Алгоритми допомоги при переломах	4
12	Алгоритми допомоги при утопленнях	2
13	Алгоритм допомоги при отруєннях	4
14	Алгоритм допомоги при кровотечах	2
15	Профілактика пожеж	4
16	Поведінка у стресовій ситуації на виробництві	2
17	Організація праці та відпочинку на виробництві	6
	Разом	60

8. Теми лабораторних занять Не передбачено

9. Індивідуальні завдання

1. Історичні передумови виникнення охорони праці.
2. Необхідність організації системи ОП на сучасному рівні.
3. Функції системи охорони праці.
4. Характеристика класифікаційних ознак виробничих небезпек
5. Форми та рівні надзвичайних ситуацій на виробництві
6. Сутність і поняття ризику виникнення аварій і катастроф на виробництві.
7. Ідентифікація ризиків.
8. Види аварій та їх характеристика.
9. Необхідність управління охороною праці на виробництві.
10. Форми і методи управління ризиками на виробництві.
11. Роль і місце системи ОП у НС.
12. Внутрішнє і зовнішнє середовище безпеки людини.
13. Особливості функціонування системи НС України.
14. Воєнні події та поведінка у критичних ситуаціях.
15. Профілактика стресу.

10. Методи навчання

У ході вивчення курсу «Охорона праці та безпека життєдіяльності» використовуємо такі методи навчання:

1. Група методів за джерелом інформації і сприйняття навчальної інформації – словесні (лекції, бесіда, розповідь), наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні заняття.
2. Група методів за логікою передачі та сприйняття навчального матеріалу: індуктивні, дедуктивні, аналітичні та синтетичні.
3. Група методів за ступенем управління навчальним процесом: навчання за ступенем самостійного мислення при засвоєнні знань – репродуктивні, продуктивні, а саме: дослідницькі, пошукові, частково-пошукові.
4. Група методів за ступенем управління навчальним процесом: навчання під керівництвом викладача; самостійна робота з підручником, науковою літературою, текстами лекцій, практичних занять, семінарських занять, письмових завдань, робота з комп'ютером.

11. Методи контролю

Контроль знань, умінь і навичок студентів – невід'ємна складова навчального процесу та форма зворотного зв'язку при вивченні курсу «Охорона праці та безпека життєдіяльності». Використовуємо такі види контролю: 1. Поточний; 2. Періодичний; 3. Підсумковий.

Поточний контроль проводиться на лекціях, практичних заняттях. Його види та форми:

- **Експрес-опитування** – опитування на засвоєння попереднього матеріалу на лекції; опитування під час лекції на розуміння її суті; - контроль за засвоєнням матеріалу лекції; семінарські заняття; - співбесіда; програмований контроль знань (картки, ситуаційні завдання, тестування); модульний контроль.

- **Періодичний (проміжний)** контроль – це контроль після вивчення розділу, теми змістових модулів. Включає такі види контролю: контрольні роботи; тестові опитування; контроль за формування практичних навичок та умінь; контроль за умінням вирішувати професійно-орієнтовані питання.

- **Підсумковий** контроль – здійснюється в кінці вивчення курсу, семестровий контроль, курсові роботи; заліки; комплексні контрольні завдання; семестрові іспити.

В системі вивчення дисципліни використовується комплекс методів навчання: пояснювально-ілюстративний, спонукальний, інструктивно-практичний, репродуктивний, діяльнісний, проблемного викладу, евристичний, дослідницько-пошуковий.

Основними організаційними формами наведених вище методів навчання є: лекції, семінарські і практичні заняття, ділові і дидактичні ігри, тренінги, дискусійні форми розгляду виробничих ситуацій, складання і рішення тематичних кросвордів, наукові семінари, дебатні турніри, реферативні читання, індивідуально-дослідні завдання, навчальні конкурси, тестування.

Оцінювання знань студентів з дисципліни здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролю знань (іспиту) за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль знань студентів здійснюється за трьома напрямками:

I — контроль систематичності та активності роботи на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях;

II — контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання;

III — контроль за виконанням модульних завдань.

Проміжний контроль за опануванням дисципліни здійснюється за спеціально розробленими завданнями теоретичного та практичного характеру, які оцінюються за 100-бальною системою по кожному з модулів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота ЗМ							Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3			100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
15	15	10	10	10	10	10	20	100
40			20		20		20	100

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Любимова Н.О. Охорона праці в галузі / Н.О.Любимова Навчальний посібник // Х: ХНАУ. – 2017. – 160 с.
2. Любимова Н.О. Охорона праці при виконанні робіт захисту рослин / Н.О.Любимова, Ю.Ю. Рибченко // Х: ХНАУ. – 2018. – 260 с
3. Вказівки до виконання практичної роботи «Життєзабезпечення групових засобів захисту при аваріях на виробництві. Спеціальна обробка»
4. Вказівки до виконання практичної роботи «Перша медична допомога при виробничому травматизмі».
5. Вказівки до виконання практичної роботи «Правила поведінки населення в осередку бактеріологічного зараження
6. Вказівки до виконання практичної роботи «Засоби індивідуального захисту»
7. Вказівки до виконання практичної роботи «Засоби пожежогасіння та профілактика пожеж на виробництві
8. Вказівки до виконання практичної роботи «Навчання з охорони праці»
9. Вказівки до виконання практичної роботи «Техніка безпеки при роботі з пестицидами»

14.Рекомендована література

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

- 1.Закон України «Про охорону праці»
- 2.Кодекс законів про працю України
- 3.Закон України «Про пожежну безпеку»
- 4.Кодекс законів про працю України
5. Кодекс законів «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»
6. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»
7. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»
8. Постанова Кабінету Міністрів від 25.08. 2004 № 1112 «Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві»
9. Постанова Кабінету Міністрів від 27.06.20003 № 994 «Перелік засобів та заходів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат»
10. НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин». Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010 р. №65.
11. НПАОП 0.00-4.03-04 «Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці», Наказ Держнаглядохоронпраці України від 08.06.2004 р. № 151
12. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці на підприємстві». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. №55.
13. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 №15
14. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.2008 р. №9.
15. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 16.11.2004 р. №255.
16. НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про службу охорони праці, що діють на підприємстві». Наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. №132.

17. Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 16.01.2008 р.
18. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008.
19. ДСТУ 2272-2006 «Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять»
20. Конституція України. Основний закон. – К.: 1996
21. Основи охорони праці. Підручник. 2-ге видання / К. Н. Ткачук, М. О. Халімовський, В. В. Зацарінний та інш.. – К.: Основа, 2006 – 448 с.
22. Охрана труда в сельском хозяйстве. Уч. пособие. / С. А. Буракова – К. Вища школа, 1989. – 254 с.
23. Протоєрейський О. С., Запорожець О. І. Охорона праці в галузі: Навч. посіб. – К.: Книжкове видавництво НАУ, 2005. – 268 с.
24. Гогіташвілі Г. Г., Карчевські Є. Т., Лапін В. М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 167 с.

Додаткова література

1. Охорона праці та промислова безпека: Навч. посібн. / К. Н. Ткачук, В. В. Зацарний, Р. В. Забарно, С. Ф. Каштанов, Л. О. Мітюк, Л. Д. Третьякова та інш. За ред. К. Н. Ткачука і В. В. Зацарного. – К.: 2009, 222 с.
2. Черняков О. Г., Кочин І. В. Сидоренко П. І., Букін В. Є., Костенецький М. І. Медицина катастроф. Навч. посібник. К.: Здоров'я. 2001, - 348 с
3. Гандзюк М. П., Желібо Є. П. Халімовський М. О. Основи охорони праці. – К.: Каравела, 2004. – 408 с.
4. Лабораторний практикум з курсу «Основи охорони праці» / В. В. Березуцький Т. С. Бондаренко, Л. А. Васьковець та інш.; за ред. проф. В. В. Березуцького. – Х.: Факт, 2005. – 348 с.
5. Серіков Я. С. Основи охорони праці: Навч. посібн.. – Хврків, ХНАМГ, 2007. – 227 с.
6. Охорона праці (практикум): Навч. посібн.. / За загл ред. І. П. Пістуна. – Львів: «Тріада плюс», 2011 – 436 с.
7. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників»
8. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці»
9. Міжнародний стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність».
10. Міжнародний Стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності».
11. Міжнародний Стандарт OHSAS 18001:2007

15. Інформаційні ресурси

10. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Держгірпромнагляду
11. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту
12. <http://www.nau.ua> – Інформаційно-пошукова правова система «НАУ»
13. <http://uk.wikipedia.org>.
14. www.culiader.kiev.ua
15. <http://www.restbubnov.narod.ru>
16. <http://librari.if.ua/book/9/930.html>
17. Офіційне інтернет - представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
18. Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua/> абінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/> Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.